

Jiří Vacek

PŘED STO LETY SE NARODIL FRANTIŠEK ŠÍMA

František Šíma

Cesty k pramenům

*Jak raci k tůním
všichni se navracíme
k pramenům rodů*

*Třeba pozpátku
tak jako já se vracím
k tobě má Polná*

*I staré písně
mívají melodie
k nezahození*

Dne 13. srpna 1972 zemřel v Dačicích ve věku třiasedmdesáti let básník Vysočiny František Šíma. To, co z něho zbylo hmotou, bylo tři dny poté podle jeho vlastního přání odevzdáno zemi na hřbitově u sv. Barbory ve městě jeho matky, Polné.

Letos 1. října vzpomínáme již stého výročí jeho narození. Pocházel z mlynářského rodu, sám spatřil světlo světa ve mlýně v Plandrech u Jihlavy. I on se vyučil mlynářem, živnost provozoval v Polné a později v Krouně u Skutče, kde žil, s výjimkou krátkého redaktorského působení v Jihlavě roku 1946, až do konce padesátých let, kdy se přechodně ujal správcovství Haškova památníku na Lipnici. Šedesátá léta ho již zastihují v Dačicích jako správce státního zámku. Ještě v roce svých sedmdesátin se pustil do náročné stavby chaty na Kamenném

vrchu u Dolních Kounic, ale to již na něho číhá zákeřná nemoc, již po dvouletém utrpení podlehne.

Od svých sedmnácti let otiskoval beletristické práce, literární eseje a regionální příspěvky v různých časopisech, vlastivědných sbornících, dokonce i v americkém krajanském tisku. Knižně publikoval sporadicky, připomeňme především dvě sbírky krajinné poezie inspirované Vysočinou: *Českomoravské motivy* (1937) a *Písně k horám* (1945). Druhá z nich obsahuje mj. známou báseň *Město mé matky*, Polná se objevuje i v básni *U hrobu nad Jihlavou*, připsané mamince:

*"Vzal bych Vás za ruce
jak kdysi v dávných dnech
uprostřed zráni rží
za mlýnem na cestě
kde hoch se toulával
po polích v dětských snech
a vy mu šeptala
pohádku o městě
ukrytém za lesy
stuleném v údolí
se stříbrem rybníků
velkých jak jezera
o tichých dědinkách
v dalekém okolí
o splavech hučících
do ticha večera."*

O čtvrt století později, již v předtuše blížící se smrti, připravil František Šíma básnickou sbírku, která je jako celek vě-

nována Polné a Polensku. Má příznačný název *Od Arnoleckých hor na západ* a všechny její básně jsou pojaty ve formě působivé starojaponské veršové formy, tzv. haiku.

Prostá, neokázalá lyrika však poskytuje pouze neúplnou představu o Šimově básnickém charakteru. Navzdory nepřiznání doby pokračoval básník v padesátých letech a šedesátých letech ve své tvorbě, jeho poezie nabývá tehdy duchovního ponoru a je nabitá metafyzickým napětím, zamýšlí se nad základními otázkami lidské existence a navazuje vztah mezi člověkem a absolutnem. Básník nejednou prozrazuje svou niternou spřízněnost s duchovním světem a myšlenkovými proudy Orientu. Jeho rukopisná pozůstalost dosud čeká na objevení a na zařazení do širšího literárního kontextu.

Výmluvným svědectvím o hlubokém citovém poutu, které vázalo Františka Šimu k našemu městu, je i níže uvedený dopis.

Krouna, 8/X. 1955.

*Můj milý mladý příteli,
děkuji Vám za laskavé přání, za zájem o poesii a neposledně též za ty jedinečné snímky z polenského musea. Toto jsem shlédl naposled před sedmi či snad osmi lety, provázen tam pani Vlastou Pittnerovou a několika velmi milými občany, jejichž jména si již nepamatuji. Nevím, zdali pracujete nebo hodláte pracovat v musejnictví, ale je to ušlechtilá a záslužná práce, zvláště ve vašem museu, které je jedním z nejhezčích a nejlépe vedených na naší Vysočině.*

A nyní Polná. Jméno toho města – města mé matky – je ve mně vkořeněno nejhloběji. Všechno to, co má vztah k lidskému rodu, co vyvěrá z hlubin generacních, je bytostně spjata mezi mnou

a mnoha a mnoha příslušníky tohoto krásného města, lidmi mi neznámých jmen a osudů. Vždyť moje maminka se v Polné narodila, můj děd i praděd byli dle matričních zápisů polenskými měšťany a moje babička Marie, roz. Chalupníková z Lipiny u Zhoře, po matce z rodu Pospíchalů – z něhož byl i Jiří Ignác Pospíchal, zakladatel řádu křížovníků v Praze – byla geneticky spjata s mnoha polenskými rody. I z citově lidské a tvůrčí stránky zanechala Polná ve mně nesmazatelnou stopu i stále živé svazky k této kolébce mých snů, - svazky, jež nemohou nikdy zaniknout. Lidé, kteří tam šli kolem mne, opravdu nikdy neranili a proto zůstávají daleko i mého zapomenutí.

V polenském museu je instalována i stará školní třída z "kaplanky" a to právě s těmi lavicemi, ve kterých sedávala někdy před sedmdesáti lety i moje maminka. Existuje též, nebo dal by se získat snímek této třídy? Rád bych jej zakoupil.

Abych se Vám odvděčil za fotografie přiložené k Vašemu dopisu, přikládám několik mých básní z poslední doby. Novou knížku nemám. Od doby, kdy byla literatura zpolitisována, netisknu. Moje tvorba je zaměřena k hodnotám nadčasovým a výhradně uměleckým, proto v předešlých několika letech nebyla ani vyhledávána. Teprve nyní nastává pozvolný návrat ke skutečnému umění a tak věřím, že později budou i moje práce opět požadovány. Také jak mi ve Svazu spisovatelů i v Akademii věd bylo doporučeno, zpracovávám a převádím do baladické formy vysočinské pověsti. A tu polenské pověsti jako jedny z nejvhodnějších k baladickému zpracování budou samozřejmě základem celé sbírky.

S pozdravem Vám i Vašemu milému městu

František Šima.

Jan Krátký

OČIMA KLUKA TENKRÁT V POLNÉ (III)

Zápekli vždy žilo ve spojení s největším polenským rybníkem Peklem, který spolu s Kateřinovem, hradem a chrámem Nanabezve-tí Panny Marie vytváří charakteristický krás-ný obraz Polné. Konečně proto se Zápekli a jeho nejbližší okolí jmenuje Zápeklim, že leží od města za Peklem. Samo Peklo umožňovalo zápekělákům denně mnohé činnosti. Na jaře kluci, hlavně v chobotu, konali poměrně ne-bezpečně jízdy na ledových krách, které ob-vykle pod nimi pukaly, a tak se muselo pře-skakovat z jedné kry na druhou. Kluci postr-kovali kry bidly, naráželi do sebe, kry se lá-maly a vždy někdo spadl do ledové vody. Ta-kové jízdy se konaly i v chobotu pod Kateři-novem a já sám jsem se při jedné jízdě potopil když mě kru nárazem kamarád zlomil. Na chobotu za Višničkami se na pukajícím ledě „vykoupal“ do půl těla i můj bratr Franti-šek. Na procházce tam byl zrovna učitel Prou-za a bratra ve škole potrestal za to, že chodil po tajícím ledě.

Jaro přešlo do letního koupání a celé Zá-pekli od mostu až po nádraží využívalo Peklo k osvěžení. Jen děti z Pěšinky využívaly ke koupání malý Ovčák. Z naší ulice se nejvíc lidí – děti i dospělých – koupalo u stodol. Pro zápekelské děti bylo samozřejmostí umět již od brzkého mládí plavat. Učilo se tak, že se odkoukávalo plavání od starších. Nejprve se naučilo plavat na jedné noze, kdy „plavec“ dosahoval stále jednou nohou na dno a zkou-šelo se to tak dlouho, až najednou noha k od-rážení nebyla třeba a plavalo se.

S výukou plavání to bylo stejné, jako jsme se učili jezdit na vypůjčeném kole. Nejprve po jedné straně na pedále, potom pod štanglí a nakonec to jelo již samo v sedle. Na ulici, co vím, plaval každý. Dobře si pamatuji, že když mě byly tři, možná čtyři roky, vzal mě táta na záda a plaval se mnou přes Peklo od našeho bydliště pod liho-var, tam si odpočinul a pla-

vali jsme zpět. Plavání přes Peklo od Višni-ček na druhou stranu pod Novákova bylo prestižním důkazem, že dotyčný skutečně umí plavat a tak vždy při koupání, když jsme vlez-li do vody, hned se fíkalo – plave se přes. Ze zahrádky pod našimi okny se mohlo skákat z opěrné zidky rovnou do vody. Větší kluci si z různého dřeva zhotovili primitivní vory a na těch jezdili k zahrádkám přilehlým k vodě a na cizím trhali angrešty a jablka.

V domě pana Valy bydlel švec a pytláčil ryby. Z okna kuchyně hodil šňůru s návnadou rovnou do vody. Na šňůře měl přivázaný zvoneček, seděl v okně nebo ševcoval. Když zvoneček zazvonil, vytáhl rybu přes úzký proužek břehu až do kuchyně. To bylo v okolí veřejné tajemství, až se to dozvěděl porybný Joukl, co byl na rybářské baště pod Kuklí. Tak na ševce číhal. Když jednou švec zase seděl v okně, porybný ho viděl od plovárny přes Peklo a řval na něj, že ho vidí, jak drží šňůru, že do-bře ví, co tam dělá. Švec mu neodpovídal a se-děl dál. Když porybný obešel Peklo kolem li-hovaru a přišel ševci až do bytu, švec ho nejen nevyhodil, ale spolu s přivolaným sousedem ho čekal a ukázal mu, že v okně sedí senem vycpaný kabát s čepicí a šátkem kolem krku. Porybný měl na ulici ostudu a švec slávu. Tak o této příhodě vykládali chlapi na lavičce ve-čer před domem.

On ten švec byl vůbec vykuk. U kůlny měl vrata, která když se otevřela, přilehla ke strá-ni. Kluci na ně se stráně skočili a vezli se až do jejich zavření. Jednou jeden za starších kluků také na vrata naskočil, aby se svezl, ale začal hned křičet a z vrat spadl a měl dlaně od krve. On ten švec totiž na vršek vrat přibil ježčí kůži, aby se kluci popíchali a na vratech se nevozili. Tak se mu to také skutečně po-vedlo.

U Višniček bylo koupání hlavně pro malé děti a neplavce. Mělo však výhody i pro star-

ší, že tam bylo na břehu dostatek místa na ležení na dece, opalování a hraní karet, což bylo vždy vhodným doplňkem koupání. Straň u Višniček byla tehdy porostlá smrkovou houštinou a v té rostlo množství hub – ryzců – které jsme sbírali a hned si je opékali na ohýnku ve stráni. Naproti Višničkám, na straně kateřinského kopce bylo koupaliště, kterému se mohlo říkat všeobecné – tam se táhla celá různorodá koupání chtějí Polná. Polenští se mohli koupat na mnoha místech, počínaje v Plazu, Kukli, Ovčáku, Zimáku, Podhoráku, Kalvárci, Podlesáku či v Panáku. To ale byly rybníky či rybníčky, kde místa na koupání byla dosti omezena, nebo nebyly tak “po ruce”. Kukle byla poměrně daleko, Plaz nebýval zrovna moc čistý, Ovčák byl malý, Zimák až za městem a do Panáku se chodili koupat jen nejdůležitější pro jeho studenou vodu a protože tam utonul Olda Vlků, co bydleli v zámku.

Koupání v Pekle bylo nejlepší. A za nejlepší na koupání se pokládalo právě místo na kateřinské straně – pod Novákova. Tomu místu se tak říkalo a doufám, že dosud říká, podle kateřinovské chalupy pana Nováka, u které stál velmi starý, osamělý smrk, který jednoho dne spadl částečně na zmíněnou chalupu. Strmé břehy umožňovaly odvážlivcům skákat do vody rovnou ze břehu nebo se do vody skákal ze silných větví olší, které visely nad vodou.

Za války, když v Polné o letních prázdninách našel útočiště Český plavecký klub Brno, náš tehdejší “protektorátní” špičkový klub, byla pod Novákova postavena plavecká dráha s můstkem. Dokonce se jeden rok na této dráze plavalo mistrovství Protektorátu a v kategorii žáků zvítězil náš kamarád Ivan Mikšík co bydlel v záložně, kde byl jeho otec ředitelem, a druhý byl Lád'a Cihlář, který po roce 1948 emigroval a později zemřel v USA.

Na tomto místě pod Novákova bylo tedy vždy největší shromáždění koupajících se Poleňáků. Občas do tohoto shromáždění vpadl pan Novák, to když se někdo opovážil vlézt do úrody jeho políček, jejichž meze dělaly

vlastně břehy Pekla. Meze byly dost široké, aby tam bylo dost prostoru na opalování, hraní karet a různá alotria mládeže od věku předškolního až po věk studentský a učenický. Hraní karet u vody bylo hlavní zábavou “chlapců” zralého stáří od 14 do X let. Hráči karet jistého “mužného a sportovního” vzhledu byli tak urputní ve hře, že často nestačili po celou dobu hry, trvajících od “po obědě” až do večera, vlézt vůbec do vody. Na tu si vzpomněli, až se slunce schovalo za nádraží. Hráči ze Zápekli většinou přeplavali od vily nebo od Višniček přes Peklo a večer se takto zase vraceli.

Známý polenský sportovec, milovník přírody a tramp Tonda Kislinger tak přeplaval za hrou pod Novákova, kde mu ten den karta padala a vyhrál dvě hrsti drobných mincí. Aby o ně nepřišel vzal je po skončení hry do “huby” a plaval zpět k vile. Když skoro uprostřed Pekla jela kolem něj loďka, vlna mu stříkla do huby vodu, Tonda se rozkašlal a celou výhru jako vodotrysk mincí vyprskl do vody za povzbuzujících výkřiků ze břehu. Musí se zrovna také vzpomenout jeho jiného činu, souvisejícího s Peklem, i když se stal v zimě. To hráli jeho vrstevníci takhle jednou začátkem zimy, kdy bylo již namrzlo, ale nebyl sníh, fotbal na Homoli v Březině. Hrávalo se tam na průseku pod Jiríkovým kamenem. Při silném odkopu letěl míč do strany a po svahu lesem, když do něj ještě někdo stačil kopnout, dostal se až na led doprostřed chobotu Pekla. Jeden z účastníků tohoto mače říkal, že tam byl míč od Jiríkova kamene schválně odkopnut, aby byl důvod “vyhecovat” Tonda k jeho donesení. Tonda se ihned přihlásil, že míč z ledu dostane. Svlékl se a v trenýrkách statečně vkročil do zamrzlé vody, rozbíjel led až k míči a za povzbuzování a rad ostatních hráčů došel až k němu a červený od zimy jako vařený rak míč donesl na břeh. Místo dalšího fotbalu hráči rozdělali oheň a Tonka zahřívá-li.

To ovšem bylo v zimě. Já se chci vrátit k letnímu Peklu, kde se daly další různé udá-

losti a to nejen veselé. Voda je někdy i v tom nejmilejším rybníku zrádná. Byla taková i v Pekle. Pokud vím, tak se v něm tenkrát utopili tři lidé. Prvně to byl na začátku války na podzim obchodník Kulišek, který spadl do vody ze silnice co vedla pod hradem k lihovaru. Potom se utopil otec našeho kamaráda, pan Smejkal, co bydleli na Zápeklí a měli chalupu zrovna u vody. Smejkalovi měli dva syny. Karlik jako školák zemřel na záškrť, a to byl smutek celé ulice. Potom tu byl ještě Mírek a dcera Marie. Ta byla později vynikající sportovkyně – závodila v běhu. Mírek se jednou vozil po Pekle na maňase. Bylo zrovna velké horko, pan Smejkal natíral střechu térem. Mírek se s maňasem převrhnul a volal o pomoc. Pan Smejkal seskočil rychle se střechy, skočil rozpálený do vody a utonul. Mírek se zachránil. Třetí případ bylo utonutí Pepika Anichobra z Kateřinova, který se také převrátil někde proti lihovaru s maňasem. Nikdo ani nevěděl kde a jak.. Toho jsme hledali spolu s hasiči celé odpoledne, ale objevil ho jeho otec až třetí den u hráze. Jsou to smutné zážitky, ale staly se a také patří k Peklu, i když o nich nerad povídám.

Na Pekle měla naše parta kluků také vlastní "loděnici". Stalo se tak po válce. Lodě byly naší válečnou kořistí. Bylo to několik barelů od benzínu, které shazovaly americké stíhačky při přeletu nad Vysočinou a ještě dvě karoserie z obojživelných aut Wehrmachtu. Ty jsme přitáhli z lesa od Mastníku. Otvory po osách kol jsme utěsnili dřevěnými špalky a dírky po průstřezech jsme zalepili na všech lodích žvýkačkou. Tu jsme měli z konzervovaných dávek stravy dodaných UNNRou. To byla poválečná pomoc hlavně z USA rozvrácenému hospodářství v Evropě. Na těchto člunech jsme vládli vodám našeho Pekla, a to ve dne i v noci. Osádky člunů tvořili kluci z různých částí města. Loděnici jsme zřídili právě na břehu zahrady rodičů Mirka Smejkal. Docházeli tam Mírek Šinágl z náměstí, Karel Chlebeček a Ivan Kouklík ze Smíchova, bratři Pospichalové ze Šlachty, Láďa Půža a Mírek

Třeský a celá řada dalších ze skautského oddílu. Obojživelník byla loď téměř nepotopitelná, na vodě se nám ji nepodařilo nikdy obrátit. Horší to bylo s barely. Ty byly velmi vratké, i když měly přidělaný dosti velký kýl. V jednom jel také Petr Pavlíček, co měli na náměstí obchod se šicími stroji, jízdními koly a drobnou technikou. Petrovi mohlo být asi deset let. Když jel od Novákovic k vile, tak se kus od břehu převrátil, nepodařilo se mu z barelu vysoukat a šel ke dnu. My jsme naskákali do vody, potopili se pro něj, z barelu ho vytáhli, vyhodili na vodu a rychle na břeh. Petr se sice vody napil, ale na břehu jsme ji z něj vymačkali a něco vykašlal a byl zas úplně fit. Ulehčilo se nám všem. Barel jsme našli, přivázali k němu provaz, dotáhli ho ke břehu, vylili vodu a jezdilo se dál. Petr Pavlíček později, již dospělý, tragicky zahynul s manželkou při autohavárii.

Peklo, to byla vždy zábava, práce, pytláčení i tragédie. To podle roční doby. Podzim přinesl nám klukům a nejen nám, ale i dospělým, novou zábavu, třebaže jen krátce. O to však pro nás slavnostnější. Byl to výlov Pekla prováděný vždy jedenkrát za tři roky jeho nájemcem řezníkem panem Třeským. Jakmile jsme zjistili, že pod hrázi Pekla v odtokové tůni začala "vařit" voda, byl to pro nás signál, že nastalo vypouštění rybníka a že brzy bude výlov. To jsme již začali obcházet obnažované okraje a hledali raky, kteří vylézali z děr pod břehy a stahovali se po bahně k mizející vodě. Stávali se naši kořisti a nikdo nebral raka menšího než dlaň ruky s prsty. Nejlepší raci bývali na rozhraní chobotů u Paraplete a pod břehem posledních polí u kateřinského lesa. Peklo mělo pod Kateřinovem chobot protáhlý tak, že se mohlo plavat až k lávce, co jde od Kateřinova k Březině, a ani jeden chobot se z Březiny od Paraplete ke Kateřinovu nebo k Višnickám nedal dětní přejít. Oba choboty byly na koncích před lávkami odděleny od potoků tyčkovými ploty, kterým se říkalo "zahrádky". Byly tam proto, aby chovné ryby nevyplouvaly z rybníka proti proudu do potů-

ků. Na potocích měli právo chytat ryby městští strážníci. Když se stahovala voda v Pekle, začala také klesat voda v tůních na potocích, jak pod Kateřinovem, tak na Wollmannově louce pod Březinou. My jsme toho využívali a protahovali jsme tůně rabováním ryb rukama pod břehy a hlavně v kofenech vrů a olší, co rostly rovnou z potoka. Nejvíce se nachytalo jelců a okounů. Jelci v tůních byli skoro ve velikosti kaprů. Okouni zelení s černými pruhy a červenými ostnatými ploutvemi byli také nejkrásnějšími rybami jak na potoce dobrou-tovském, tak malověžnickém. Tam nás při našem lovení zase pronásledovali městští strážníci, vrchní strážník pan Mikší a pan Šťastný. My jsme s našimi lovy nikdy nepřestali a téměř denně jsme domů nějaký úlovek donesli. V tu dobu před výlovem jsme stále stahování vody sledovali a počítali kdy "to" začne. Voda se podle počasí stahovala tak kolem jednoho týdne. To již na prostranství u sv. Jana pod baštu hradu navezli velké kádě, co se do nich dávaly nalovené ryby. Kolem Pekla byla cítit vůně bahna a v rohu rybníka u sv. Jana se na bahně nahromadilo všechno smetí a různé odpady, co se s vodou stáhly z celého Pekla. Že se tam objevily utopené kočky, psi nebo slepice, nebylo nic zvláštního. Ono se tenkrát odstraňování přebytečných koťat, štěňat a vůbec různých tvorů řešilo tak, že se daly do pytle nebo hadru a hodily se do rybníka nebo do potoka. Takže takové objevy cheiplin a různých odhozených kramů bylo po vypuštění rybníků vidět dost.

Prolézáním a přelézáním kádí jsme se my kluci bavili, když nás omrzelo civět na odcházející vodu a pozorování, co dalšího se objeví na obnaženém bahně. K jiné své zábavě jich ale využívali starší kluci. Byli to učedníci a vyučenci z plíškárny a od jiných řemesel. Byl zrovna jeden večer, co byl měsíc skoro v úplňku, když tato parta přišla z jejich večerní promenády z náměstí až na hráz a vystavené kádě skouleli u bašty do toho bahnitého smetiště v rohu Pekla.

Druhý den byl porybný nucen kádě

s pomocí dalších chlapů vytahat zpět k baště. Ještě ten večer se známá parta rozhodla zábavu v koulení kádí do rybníka zopakovat. Když začala kádě koulet, od opěrné zdi se ze tmy ozvalo: "Jménem zákona, stůjte!" Byl to hlas městského strážníka pana Karla Šťastného, který současně vystoupil ze stínu do měsíčního světla na silnici. Vyzvání samozřejmě nezastavilo, jak si myslel strážník, ale dali se na útěk. Někteří po pěšince z hráze k Bocksneiderova a dál pod Dolní bránu, ostatní k elektrárně a k městu. Strážník Šťastný však udatně volal dál: "*Stůjte, já vás poznal, ty seš Najbaur a Dobrovolnej!*". Ani tento výkřik však prchající nezastavil, naopak od elektrárny se ozval hlas žádající strážníka, aby prchajícím políbil prdel. Nikdo nebyl chycen, několik jich však bylo poznáno a podle tehdejšího zvyku byli pozváni na městskou strážnici, která byla v přízemí Městského úřadu. Tam jim byla uložena a také vybrána pokuta 5,- Kč za rušení nočního klidu. Strážník poznal tehdy celkem osm výtečníků, museli pokutu zaplatit a byli rádi, že jim strážníci prominuli uvedené zvolání.

Za několik dnů voda z Pekla konečně odtekla, zůstala jenom před lovištěm u zahrádky stavidla, z které koukalo hrdlo čepu. To již hlídala od večera na hrázi hlídka najatých chlapů a po půlnoci ji vystřídala další hlídka vedená porybným, která měla za úkol zahájit včas odpouštění poslední vody, aby po rozednění mohl začít výlov. Do té doby také chlapi dokouleli velké kádě po silnici až k lovišti, sešli se lovci, přišel pan Třeský a paní, lovci dostali poslední pokyny co a jak s odchycenou rybou, určilo se, kdo bude s konečnou platností "pěšákem", to je těmi, co loví rybu kesery z loviště, kdo bude rybu třidit, nakládat, jak a kdo ryby váží a počítá. Paní Třeská dala všem zavdat panáka rumu a začal výlov.

Pěšáci byli většinou chlapi, co bydleli v chudobnici, pamatují se dobře na pana Bechyňu a pana Zimu. To již na hrázi byla sešlost "čumilů", jeden četník, někdy i dva. Ti tam neměli žádnou nutnou asistenci, ale vědě-

li, že od nájemce dostanou zadarmo kapra, stejně tak jako obecní strážník, který alespoň jakž takž usměrňoval pohyb na hrázi, což byly většinou koňské povozy. Jinak na hrázi byly známé místní "firmy", čekající na paběrkování drobných nebo zapomenutých ryb v bahně. To bylo možné provádět až po vylovení loviště se souhlasem paní Třeské. Při výlovu bylo ráno většinou mlhavé, zimomřivé, někdy již přímrazek, a tak se lovci zahřívali čajem s rumem nebo jen rumem, takže jejich hlasy neustále sílily. Kolem loviště na pěšince na hrázi postávaly zápekelské děti, které šly do školy, a dopadlo to někdy tak, že do školy přišly pozdě, nebo také ani nedošly. My kluci jsme dávali pozor na lovce, kteří kesery nabírali ryby v lovišti, zda si některý z nich "nezašlápně" velkou rybu na okraji loviště do bahna s tím, že si ji po ukončení lovu "vyzvedne". Aby takový pěšák nebyl nápadný, musel po vylovení chvíli počkat, a toho jsme využili my, snažili se okraje loviště proběhat rychle po ukončení práce a zašlápnuté ryby si vyzvednout sami, i když to od postiženého pěšáka hrozilo násilím.

Jakmile rybáři vylezli z vody a dostali jsme souhlas ke vstupu do loviště, vlezli jsme do bahnitě vody, která nám sahala po kolena, bosí v trenkách nebo krátkých kalhotách, a do ruky nebo malého podběráčku jsme lovili nebo spíš sbírali bílou rybu – plotice, jelce, oukleje, nebo ještě po blátě lezoucí poslední raky. Dovolilo si to jen několik z nás, co se nebáli kvůli výlovu nejtít do školy. Ještě při výlovu se musí vzpomenout zajímavé podívané, když se v lovišti objevil úhoř a pěšákům ujížděl z rukou, vysmekal se z keserů, a to za stálého křiku lovců: je tady, klouže mě, utekl, jede k tobě a podobně. Po čemž následovala nádivka silná jak stromy na hrázi. Na úhoře byl starý Zima z chudobince. Ten, jako ostatní lovci, měl přes rameno na silném provaze zavěšený jakýsi chlebník z pytloviny, ale dvojitý, protože v té jedné kapse nosil písek. Jakmile se někde objevil úhoř, Zima namočil ruce do písku v chlebníku a pokud se mu poda-

řilo na úhoře sáhnout, vždy byl úhoř jeho. Zatímco někteří z nás se plahočili za rybami proti proudu potoka, na bahnitěm dně rybníka výlov končil. Povozy odvezly kádě s rybami i bez ryb, lovci naložili dřevěné schody, co se dávaly z hráze do loviště, různé fošny a kůly od sítí, pan Třeský s porybným uzavřeli v zahrádce čepem odtok vody. On to nebyl čep takový, jako se používá v mnoha rybnících, ale byla to vlastně taková prkénka asi 30 cm krát 20 cm, která měla na horní straně kovový háček. Tato prkénka se zasunovala do kolmo stojící skříně vysoké asi dva metry a tvořila její čtvrtou stěnu. Za ty háčky se při vypouštění prkénky vytahovala, a tím se reguloval také odtok vody. Pod hrázi přestala "vařit" voda, na hrázi zůstalo mokro a pach schoucího bahna. A tak se Peklo zase napouštělo, aby se opět za tři roky mohl výlov opakovat.

Zanedlouho začaly mrazíky a často již na Mikuláše napadl sníh. Také Peklo zamrzlo a stalo se dalším středem pozornosti nejen zápekěláků ale i celé Polně, především sportovnílovně. Nebylo v Polně vhodnějšího místa pro provozování bruslení na všech možných druzích bruslí. Na Pekle bylo možno vidět bruslení "na jedné", to měl bruslař brusli pouze na jedné noze a druhou se odrážel, dále brusle upevněné na botách řemínky, a to špičaté nebo s velkými "nosy", nebo brusle na šrouby přitahované k botám klíčkou či "kanady" nebo "šeksny". Zkrátka každý měl brusle podle svých finančních možností. Peklo poskytovalo pro bruslení přímou trať v délce 1 km, bohužel jen v době bez sněhu.

Ledu na Pekle využíval také polenský Měšťanský pivovar. Pro něj bylo hlavním dodavatelem důležitého materiálu nutného k chutné údržbě polenského piva. Jakmile led dosáhl vhodné síly, začalo ledování. To byla vhodná příležitost pro výdělek nezaměstnaných dělníků i majitelů koňských potahů. Z hráze rybníka byla vybudována dřevěná

“šoupačka”, byla to plošina z fošen asi dva metry široká a dlouhá tak, aby sahala s hráze šikmo do vody. Konec byl ponořený asi metr. Od šoupačky nastoupili dělníci se sekerami a začali od ní prosekávat v ledu obdélníkové pole. Používali k tomu zvláštní sekery s dlouhým topůrkem. Odseknutá kra byla dalšími dělníky, vybavenými dlouhými tyčemi s železnými háky, tažena vysekaným polem volné vody k šoupačce a po ní vytažena na hráz. Tam další dělníci dřevěnými palicemi roztloukali kru na drobnější kusy a házeli led na přistavené saně tažené koňmi. Jakmile byly saně plné, účetní z pivovaru předal vozkovi lístek, stvrzující, kolikátou řůru veze. Vozka dojel s řůrou do pivovaru k přizemnímu oknu sklepa. Tam čekala další parta dělníků, kteří opět dřevěnými palicemi roztloukli kusy ledu na ještě drobnější kousky a tuto suť shrnuli oknem do sklepa. Ve sklepě rozdrobený led časem slehnul, vytvořil kompaktní masu, ze které se led odsekával pro potřebu pivovaru a dodával se i místním řezníkům, cukrářům a dalším zájemcům, co chladili své zboží. Používal se do dřevěnoplechových chladniček. Chemické a elektrické chladničky se tenkrát ještě masově nepoužívaly. Ledování trvalo podle počasí několik dní. Přitom se do ledu Pekla vysekala několik desítek metrů dlouhá, široká díra. Ta byla celá pro výstrahu označená smrkovými větvemi, aby nedošlo k pádu do vody hlavně rozjetých bruslařů. Bylo zvykem, že se stejnými větvemi označovaly v zimě všechny díry, které do ledu vysekali ti, co i v zimě čerpali z rybníka vodu, převážně drobní zemědělci na Zápeklí a někteří lidé mezi lihovarem a plovárnou. Ledování na Pekle zaniklo někdy ve čtyřicátých letech, kdy v pivovare na konci zahrady byla postavena dřevěná konstrukce, několikanásobná šibenice, na kterou se stříkala voda a to pitná, ta

mrzla v mohutné rampouchy, a tak tento způsob získávání ledu nahradil tradiční ledování na Pekle. Byl to způsob rychlejší, levnější a led byl hygienicky nezávadný.

Led na Pekle byl využíván i polenskými hokejisty SK Polná. Ti dříve každou zimu upravovali mezi lihovarem a plovárnou kluziště opatřené nízkými, dřevěnými mantinely. Kluziště se však obtížně udržovalo, a tak bylo později zbudováno kluziště na Školském rybníku, co je dnes autobusové nádraží. Později bylo kluziště za Lidovým domem a ještě později na sokolském cvičišti. Na Školáku bylo již zavedeno elektrické osvětlení, a tak se mohlo bruslit i večer. Na tomto kluzišti často večer předváděla své bruslařské umění v karmínovém kostýmu pozdější televizní hlasatelka Kamila Nová – Moučková (známá ze jména z Pražského jara 1968), která v té době bydlela u dědečka na Horním městě.

Zamrzlé Peklo bylo v zimě také několikrát využito jako cesta pro převoz dlouhého dříví z jinak špatně přístupných míst strání Březiny, od chobotu ke “Slavičku”, i dál, kdy ještě nebyly Březinou vedeny dnešní “černé cesty”. Dřevo se přitáhlo po ledě k Višničkám, po louce kolem chalupy, kterou tam postavil hajný Zatřepálek (dnes Pešákova chalupa) přímo na rampu u nádraží a nakládalo se na vagóny. A nakonec se v zimě po ledě vozilo na ručních saních také drobné dříví na topení, “nadělané”, jak se tenkrát říkalo, v Březině a u Malé Věžničky nemajetnými lidmi ze Zápeklí.

Tak tenkrát Peklo sloužilo a bylo využíváno po celý rok spoustou Poleňáků, staršími i dětmi. Jednou snad poleňští lidé obnoví Peklo do té hezkosti a účelnosti, jakou mělo kdysi, od hráze až na konce chobotů.

POLENSKÝ RODÁK MUDR. MIKOLÁŠ MIKŠE

Prvním z trojice známých pražských lékařů minulých dob, kteří se narodili v Polné (Mikše, Bayer, Klusáček), je MUDr. Mikoláš Mikše, od jehož narození nás dělí rovná dvě století. Známa je i varianta jména Miksche, v rodině se navíc udržovala tradice, že předkové se přestěhovali do Čech z Chorvatska a nazývali se původně Mikšičové.

Když Mikšeho otec, soukenický mistr Václav Mikše, zemřel a zanechal manželku Marii, rozenou Koženou, s pěti dětmi, ujal se chudé rodiny Václav Michal Pešina, v letech 1808 – 1814 polenský kaplan, který malého Mikoláše dva roky soukromě vyučoval. Ten se později vyučil rovněž soukenictví, puzen však touhou po vyšším vzdělání odebral se roku 1815 na gymnazijní studia do Německého Brodu a do Jihlavy, načež začal studovat filozofii na pražské univerzitě, roku 1824 však přešel na studium lékařství a 19. května 1830 byl promován na doktora medicíny. Do roku 1834 působil jako asistent porodníka Antonína Jungmanna, bratra národního buditele. V téže době, v souvislosti s výskytem a rozšířením cholery, byl z iniciativy nejvyššího purkrabího, hraběte Karla Chotka, pověřen lékařskou fakultou populárními přednáškami pro lidi o prevenci a léčení této nemoci. Hojně navštěvované přednášky, pořádané v jedné z univerzitních posluchá-

ren v pražském Klementinu, byly po dlouhé době (mimo porodnictví) opět prvními přednáškami v českém jazyce. Když se jistým "učencům" zdála jejich čeština příliš vysoká, byl Mikše povolán k Chotkovi, aby předložil své rukopisné texty, jež pak byly dány k posouzení s připomínkou, aby Mikše neužíval tak vysoké češtiny. Ten však prohlásil, že to není jeho vinou, ale vinou těch, kdo se češtině nepřiučovali, lid že však tomu rozumí.

Během cholery epidemie začátkem třicátých let působil Mikše i mimo Prahu, na Českobudějovicku, Chrudimsku a Klatovsku. Po roce 1834 se stal praktickým lékařem v Praze, oblíbeným hlavně jako porodník. Oblibu si získal zvláště ve šlechtických kruzích, projevoval se jako osvícený a upřímný vlastenec, spojující bolzanovský idealismus s voltairovským sarkasmem. Bydlil v domě U tří mouřenínu na Staroměstském náměstí, roku 1857 se rodina přestěhovala do starobylého domu na Jungmannově náměstí, který Mikše koupil od Ferdinanda Watzera a v němž dnes bydlí Mikšeho praprapravnuk MUDr. Jordán Joachim.

Se svou manželkou Annou (1815 – 1898), rozenou Lukešovou z Jilemnice, měl MUDr. Mikše dvě dcery. Starší, Albína (1844 – 1899), se provdala do Nymburka za Jana Dłabače (1838 – 1900),

statkáře, nymburského purkmistra a českého občana města, syna MUDr. Jana Babtisty Dlabače, který vstoupil do života Boženy Němcové za jejího nymburského pobytu. Albína měla tři syny a dceru. Nejstarší, Miloš (1871 – 1927), byl důstojníkem rakouské a poté československé armády, Roman (1875 – 1952) se stal lékárníkem v Praze (dodnes existující lékárna v Ječné ulici je po něm nazvána), nejmladší, Jiří, hospodařil na rodovém statku. Dcera Marie se provdala za Ing. Františka Herlese, majitele chemické laboratoře v Praze.

Mladší dcera MUDr. Mikšeho Anna (1852 – 1932), se provdala roku 1877 za vnuka Josefa Jungmanna, zámožného pražského měšťana Josefa Lauermana, který byl těžký psychopat, manželství bylo nešťastné a skončilo rozchodem. Vzešla z něho dcera Olga, provdaná Votočková (1880 – 1964), která byla literárně činná, zdědivši nadání po matce.

Anna Lauermannová-Mikschová, píšící pod pseudonymem Felix Téver, zaujme dnes svými povídkami a romány nejspíše jen čtenáře, které zajímá svědectví o dáv-

no minulém životě našeho hlavního města. Přesto zasáhla velmi významně do českého kulturního života jako zakladatelka a provozovatelka pražského literárního salónu, který existoval takřka půl století, od osmdesátých let až do její smrti, a v němž se vystřídali příslušníci tří generací, od okruhu Julia Zeyera až po autory kolem Karla Čapka. V roce 1997 bylo v soukromém majetku nalezeno 80 sešitů, do nichž si Lauermannová psala své deníkové záznamy, které, budou-li někdy vydány tiskem, nám představí v širších souvislostech jednu z nejzajímavějších žen českého literárního světa přelomu 19. a 20. století.

Anna Lauermannová-Mikschová je pochována spolu se svou matkou a dcerou Olgou na pražských Olšanských hřbitovech. Pomník ze zrušeného starého nymburského hřbitova, který se stal místem posledního odpočinku rodiny Dlabačovy, jsem našel před lety umístěný na nádvoří nymburského muzea. Jako první v pořadí je na něm uveden: Dr. Mikoláš Miksche, nar. dne 16. listopadu 1799 v Polné, zemřel dne 20. května 1874 v Praze.

Literatura:

1. Navrátil Michal: *Almanach českých lékařů*, Praha 1913
2. Téver Felix: *Lidé minulých dob*. 3. vydání, Praha 1941
3. Rykr Otakar: *Vzpomínám na Nymburk*, Nymburk 1947
4. Vondráček Vladimír: *Lékař dále vzpomíná (1920 – 1938)*, Praha 1978
5. *Biografický slovník pražské lékařské fakulty 1348 – 1939*. Díl II. L – Ž, Praha 1993
6. Březina Josef: *Děti slavných rodičů*, Praha 1998
7. Dokumenty z majetku pravnuka MUDr. Mikšeho, PhMr. Vladimíra Dlabače v Praze

TEČE VODA, TEČE

Stačí otočit vodovodním kohoutkem a čirá, životodárná tekutina složená ze dvou molekul vodíku a jedné molekuly kyslíku, jak si ji pamatujeme ze školní chemie pod označením H_2O , nám naplní sklenici, umývadlo, vanu, automatickou pračku či myčku nádobí. Po zaplávání v rybníku, který kdysi sloužil za letních dnů i k očištění koupeli s použitím mýdla, v současnosti raději svou tělesnou schránku osprchujeme po návratu domů čistou vodou, kterou nám poskytuje vodovod. Samozřejmost. Zajisté, na konci dvacátého století. Ale i vodovod a veřejné vodní zdroje mají svou historii. Zalistujme si v polenských kronikách a připomeňme si, jak se místní konšelé starali o zásobování obyvatel pitnou a užitkovou vodou.

Značný význam měly v minulosti obecní studny a kašny. Zachovalé kamenné kašny na Husově a Sezimově náměstí, na Horním městě, ani kašna na zámeckém nádvoří již řadu let neplní svoji původní funkci a jsou již jen okrasným prvkem těchto míst. Městské kašny byly původně dřevěné a teprve později je obec nahradila kamennými. Kronikář zaznamenal, že v roce 1869 byly pořízeny nové kamenné kašny místo dřevěných, a to pod okresním domem menší a pod kostelem větší. Za obě kašny bylo mistrovi Ticcencovi z Herálce zapláceno z městské pokladnice 666 zlatých. Nouze o pitnou vodu, a později i o vodu k vaření piva působila mužům na polenské radnici dlouhá léta nemalé starosti. V kronice se opět dočteme, že v roce 1874 dalo obecní za-

stupitelstvo vykopat dvě studny. Jednu na náměstí a druhou pod kostelem nákladem 600 zlatých, který byl uhrazen z "pivního krejcaru a z pokladnice obecní". O deset let později tyto vodní zdroje již potřebám města nestačily a v roce 1884 byly obě studny na horním i dolním náměstí o dva sáhy (3,79 m) prohloubeny. Současně byla stávající dřevěná čerpadla nahrazena železnými nákladem 842 zlatých. Neodmyslitelnou součástí koloritu Polné je velká kašna uprostřed Husova náměstí nedaleko barokního sousoší Nejsvětější Trojice od Václava Morávka z roku 1750. Hlava vodníka s chrličem na ní ovšem tehdy nebyla. Pro potěšení dětí ji pro sloup uprostřed kašny zhotovil v šedesátých letech 20. století místní učitel Ferdinand Kubica. Při velkém požáru města v roce 1863 se stala tato velká kašna útočištěm obyvatel hlavního náměstí, kteří z moře plamenů v domech vynášeli ke kašně skromné zbytky svého majetku. Svědky radostnějších událostí byly zřejmě bývalé dřevěné kašny. Při svěcení kostela Nanebevzetí Panny Marie byl prý za velké slavnosti ve dnech 8. až 12. září 1707 na náměstí pečen celý vůl, rozhazovány peníze mezi lid a z radnice proudilo do kašen víno bílé i červené. Inu jiná doba. Dnes v tyto dny o polenské pouti rozhazujeme vlastní peníz za pouťové atrakce, opékané klobásky, pivo v papírových hygienických kelímcích a občas i za znojemský burčák.

Za vodou se vydejme i do bývalého židovského gheta, na dnešní Karlovo ná-

městí. V roce 1684 byla uzavřena mezi vrchnostenským úřadem a polenskou židovskou obcí smlouva, kterou se vrchnost zavázala postavit novou synagogu, při ní vystavět klenutou studni a vedle ní lázeňskou místnost. Náklady na výstavbu synagogy a přilehlé rituální lázně - pro očistu u studně - mikve - činily 474 zlatých. Židé se za to zavázali platit do panského důchodu 10 zlatých věčného úroku ročně, později vrchností sníženého na dva zlaté a po čase znovu zvýšeného na původní výši. Knižcím nákladem byla také v židovské obci vystavěna kašna a při ní velké koryto, ve kterém si mohli židé uchovávat ryby za roční poplatek šest zlatých na údržbu a vodáka. Koryto využívaly ženy i k praní prádla a mytí nádobí, zřejmě v době, kdy v něm nebyli kapři.

Za další kašnou se vydejme na zámek, tentokrát s *Průvodcem po městě a okolí* z roku 1927 od B. Rérycha: *Uvnitř nádvoří všimněme si hluboce zasypané kašny s letopočtem 1693, a monogramem pana Ferdinanda Prince A. Dittrichstějna, který řádný vodovod od lesa Březiny na místo dřívější studně hradní postaviti nechal.* Dodejme, že dnes již tuto kamennou kašnu hluboce zasypanou na zámeckém nádvoří nenajdeme. Po renovaci zámeckého nádvoří i samotné kašny k ní sestupujeme po schodech na prostranství, ze kterého se kašna tyčí do výšky, z níž by tehdejší služebnictvo bez použití žebříku jen obtížně nabíralo pro panstvo vodu, Tak nevím: nejen mě, ale i mnohým návštěvníkům zámku se tato úprava nelíbí. Důležitá je však zmínka o vodovodu, známém později jako Kateřinský vodovod. Sloužil pro potřeby zámku a jeho

okolí, které kdysi nepatřilo do města a bylo pod jurisdikcí panskou. Bývaly zde dvě krčmy, panská kovárna, "Střelnice městských mušketyrů" a vzdálený, zaniklý mlýnek "Na Slavičku". Byl to první vodovod v Polné, který zásoboval vodou i panský pivovar v lokalitě Na lázni až do jeho zrušení po sloučení s měšťanským pivovarem v roce 1927. Samotné město obklopené četnými rybníky s třemi protékajícími potoky, však nadále trpělo nedostatkem pitné i užitkové vody.

K zásadní změně v zásobování obyvatel pitnou vodou došlo až na nátlak zdravotních úřadů tehdejší státní správy na počátku dvacátého století. Na základě této kritiky v roce 1903 firma Bernard a Kres v Praze vyhotovila projekt městského vodovodu. Kronikář k této, pro město převratné změně zaznamenává: *V roce 1903 usneseno obecním zastupitelstvem o postavení nového gravitačního vodovodu pro zásobování města Polné pitnou a užitkovou vodou. Voda byla získána zachycením pramenů na tak zvaných Konzbulovských lukách, potřebné pozemky vykoupěny, stavba zadána odbornému inženýrovi, stavebnímu radovi Karlu Kresovi v Praze. Náklady na pořízení vodovodu činily 93 869 korun, subvencí státních i zemských obdrženo 23 300 korun.* Cena vodovodu, na rozdíl od předchozích akcí, je již v korunové měně, uvedené do oběhu v roce 1899. Stavba byla dokončena v roce 1905 a od roku 1906 vodovod sloužil obyvatelům města až do roku 1975. Ovládání vodovodní sítě prováděl původní vodojem s kapacitou 120 m³, s maximální hladinou na kótě 509,5 m nad mořem. Původní a do nedávna funkční vodovodní řady z let 1905 - 1910 byly li-

tinové. Vydátost prameniště ležícího severovýchodně od města koncem šedesátých let opětovně nestačila pokrývat potřeby obyvatel i místního průmyslu. Kritickou situaci v zásobování obyvatel pitnou vodou řešily tehdejší orgány ONV Jihlava ve spolupráci s Městským národním výborem v Polné. Na základě vodohospodářského rozhodnutí z 25. 9. 1972 byla zahájena výstavba vodovodu pro skupinu obcí Polná, Dobronín, Záborná, Dobrouťov a Ždírec s realizací v letech 1972 – 1975. Nákladem 25 milionů Kčs byl v poměrně krátkém období vybudován nový vodovodní systém - přivaděč, úpravná voda a rozvody -, který měl pokrýt potřeby města minimálně do roku 2015. Po úplném dokončení této rozsáhlé stavby v letech 1978 - 1979, vyhodnocení provozních zkoušek a úpravy vody bylo vydáno rozhodnutí o trvalém užívání vody z tohoto systému. V letech 1964 - 1972 byla ještě rozšířena vodovodní síť do nové zástavby v Aleji svobody a provedena rekonstrukce hlavního vodovodního řádu v délce dva kilometry od pramene původního vodovodu.

V současné době připomíná existenci městského gravitačního vodovodu jen zanedbaný bývalý rezervoár s datem 1906 na průčelí, který zpravidla bez povšimnutí míjíme při cestě k rybníku Zimák. Snad by si tato typická, byť malá, industriální památka zasloužila větší péči za dobrodiní, které občanům města poskytovala. Z ulic města postupně zmizely pěkné litinové veřejné pumpy, z nichž si obyvatelé i návštěvníci města mohli až do sedmdesátých let 20. století zdarma načerpat do přinesených nádob vodu a v letních měsících se osvěžit přímo na ulici.

Přebytečná voda byla svedena přímo ze stojanu do kanalizace. Pamětníci si je nepochybně vybaví pod Dolní bránou, na Sezimově náměstí, Poděbradově a Komenského ulici. Celkem jich byl asi tucet. Zachovalou a pečlivě ošetřovanou pumpu lze spatřit Na Podhoře, mírně zanedbanou na Karlově náměstí a téměř do země vrostlou, vlivem zvyšování úrovně vozovky, před domem č. 258 v Palackého ulici.

Na místě jedné z těchto veřejností sloužících pump stojí dnes kašna s pseudorenesanční fontánou a plastikou bohyně Hébé. Na Zemské jubilejní výstavě v Praze v roce 1891 reprezentovala hořickou kamenickou školu, po výstavě ji zakoupil F. E. Vonka a instaloval ji na svých pozemcích v Havlíčkově Brodě. Po znárodnění se ocitla ve správě národního podniku Amylon. V parčíku, kde byla umístěna, musela ustoupit skladu Lidových milicí. Jen díky polenskému rodáku a historiografovi Rudolfovi Radoušovi byla zachráněna a s pomocí polenských obětavců převezena, instalována a následně restaurována. Tak se díky Lidovým milicím stala představitelka kvetoucí mladosti Hébé, nepřehlédnutelnou dominantou polenského Sezimova náměstí. Zájemce o historii této kašny nalezne podrobnější údaje v obsáhlém příspěvku Ivana Prokopa *Hébé ze Sezimova náměstí* ve sborníku POLENSKO č. 1/1998.

Zavedení vodovodu umožnilo zřídit parní a vanové lázně v areálu městské elektrárny. Lázně městu věnovala Občanská záložna v Polné v roce 1912, v době, kdy koupelny zdaleka nepatřily k běžnému vybavení domácností a lázně poskytovaly služby občanům až do roku 1939, kdy je zrušil nový vlastník elektrárny -

Posázavský elektrárenský svaz. Bylo to již podruhé v historii, kdy byla městská lázeň zrušena. První městská lázeň na místě dnešní školy v Poděbradově ulici byla zrušena v roce 1722. Až do roku 1720 zde léčili lazebníci a ranhojiči. Po příchodu "medikuse" se obec usnesla lázeň "skasírovat".

Přestože v první polovině dvacátého století existovaly dva vodovody, město nemělo dostatek pitné vody, a to bylo předmětem četných sporů. Zejména s Měšťanským pivovarem, jemuž nestačila vlastní studna ani pro množství vyráběného piva - výstav činil v roce 1902 celkem 5612 hl a v roce 1913 již 6565 hl piva. V roce 1906 jednali vářečané na valné hromadě o dodávání vody z Koidlovy studny nebo z městského vodovodu. V roce 1912 a opětovně v roce 1925 radní dodávky městské vody do pivovaru zastavili. Pivovar se snažil získat zdroj na Žabokrtech, kde měl zajištěné právo vody. Pokusnými vrty zjištěných sedmdesát hektolitrů ve 24 hodinách by však bývalo krylo pouze třetinu potřebné vody pro pivovar. Řešení bylo nalezeno po sloučení obou místních pivovarů a zastavení výroby piva - sladovna zde fungovala i nadále - v panském pivovaru. Právová věc měšťanský pivovar tak mohl od roku 1927 získávat vodu z Kateřinského vodovodu, svedenou do nově vybudovaného vodojemu - "rezervoáru" - u Božích muk a odtud do pivovaru. Vářečané sice zaplatili 33 116 Kč, ale odstranily se letité spory o vodu s místní radnicí. Za zmínku stojí, že do vodojemu se voda ze zdrojů v jamenských lesích přiváděla dřevěnými vrtanými trubkami. Starší pamětníci si je možná vybaví uložené v bazénu na Bradských

lukách, kde se skladovaly pro náhradní potřebu. Možná, že i tyto "dřevěné roury" se podílely společně s lesní vodou na znamenité chuti polenského piva.

Dodnes jsou zdrojem pitné a užitkové vody četné studny a studánky. Spolehlivým zdrojem byla nepochybně studna sloužící výtopně v železniční stanici Polná - město, potřebná k napájení parní lokomotivy přezdívané "kafemlejek". Stále se chodí ke studánkám ve městě i v blízkém okolí pro vodu kojencům, dospělým i "fajnšmekři" si z ní vaří dobrou kávu i hasí žízeň. Je chutná a přijde levněji než pitná voda v obchodě či z veřejného vodovodu.

Vodovod a rozvody vody by nefungovaly, kdyby se o ně nestarali lidé. V péči o ně se vystřídaly generace vodáků, instalatérů, kteří se podíleli na jeho budování a údržbě, včas a ke spokojenosti občanů odstraňovali poruchy a zejména zamrzající a poškozená potrubí v domech. Patřili k nim vlastníci instalatérských živností pánové O. Röhrich, K. Doubek a jejich zaměstnanci pánové Kremlák, Mokřý, Bečka, Koudela, Šorf, vodák Blažek.

Délka současné polenské vodovodní sítě bez přípojek měří téměř 19 kilometrů a podíl obyvatel města a na vodovod napojených obcí je bezmála stoprocentní. Vodovodní síť je v současnosti řízena vodojemem 2 x 900 m³ na kopci zvaném "U Lísku". Jako zdroj vody je využíván Jamenký potok a pro nadlepšování průtoků v kritických dnech v roce je využívána akumulace šesti malých rybníků v povodí potoka, jejichž objem vody činí více než 90 000 m³. Jsou to rybníky Nová Trouba, Skopaný, Kovárna, Barbora, Hladový a Mlýnský. Objekty skupinového vodovo-

du, které tvoří vodohospodářský komplex pro zásobování města pitnou vodou, jsou jímací objekt na Jamenském potoce nad rybníkem Březina, sběrné a čerpací studny, čerpací stanice surové vody do úpravně a objekt úpravně vody s provozním střediskem a čerpací stanicí. Dále je to již výše uvedený vodojem "U Lísku", přívodný řad ke spotřebišti a rozvodné řady ve spotřebišti. Spotřeba polenských obyvatel měla podle dokumentace z konce roku 1981 činit 1458 m³ denně a odběr zemědělských a průmyslových podniků měl činit 432 m³ za den. Pro úplnost dodejme, že v současné době se bude zpracovávat studie II. tlakového pásma vodovodního řadu v Polné.

Vyšší náklady na opravu a rozvod vody se zejména po provedené cenové libe-

ralizaci projeví v ceně vodného i stočného, které se v poslední době stávají nezanedbatelnou položkou rodinného rozpočtu a pohled na vstupní vodoměr nabádá občany k rozumnému hospodaření s touto tekutinou.

Podstatné však je, že problém zásobování města a jeho obyvatel z veřejné vodovodní sítě se v průběhu celého dvacátého století podařilo mužům a později i ženám, zastupujícím občany na radnici, postupně vyřešit. Za jejich mnohdy nemalé úsilí vynaložené na to, aby v každém polenském obydlí po pouhém otočení vodovodním kohoutem či moderní pákou tekla voda, se sluší poděkovat žijícím i jejich předchůdcům, odpočívajícím v míru a pokojí na některém z polenských hřbitovů.

Použitá literatura:

- Kniha památní města Polny*, díl druhý
 Rérych B.: *Židé v Polné*, rukopis
 Rérych B.: *Polná. Průvodce po městě a okolí*
 Rérych B.: *Právovárečné měšťanstvo v Polné*
 Prokop I.: *Hébě ze Sezimova náměstí*, Polensko 1/1998
 MNV Polná : *Třicet let budování Polné*
Pasport pro MNV Polná z prosince 1981

Kašna na Sezimově náměstí

NĚKOLIK POZNÁMEK K HILSNERIÁDĚ

V pitevním protokolu polenských lékařů MUDr. Aloise Prokeše a MUDr. Václava Michálka je mj. uvedeno "...v žaludku zavražděné Anežky Hružové hojně množství řídké bělavé kaše, dle všeho se skládající hlavně z mléka."

Lékaři mi potvrdili můj předpoklad, že tento druh potravy nezůstane v žaludku déle než dvě hodiny. Podle tehdejších vyšetřujících orgánů byla Anežka Hružová zavražděna 29. března 1899 okolo půl šesté navečer. Musela by tedy naposledy jíst po půl čtvrté odpoledne. V tu dobu se ještě nacházela "v šití" u sl. Blandiny Prchalové. Nemohu samozřejmě vědět, jak se u krejčovské Prchalové pracovalo, zda byl vyhrazen čas na odpolední svačinu a zda se vůbec odpoledne svačilo. Oběd mohl být tak v jednu, ve dvě hodiny. Jídlo v čase pozdějším neodpovídalo mentálně venkovského člověka, který byl šetrný. Avšak dejme slovo samotné svědkyni Blandině Prchalové, která vypověděla: "Anežka totiž, jako šetrná děvče z venkova, sama si vařila u nás obědy, na něž si nosila z domu potřeby a potraviny, jako mléko, mouku apod. Toho dne připravovala si - jako dnes to vidím - k obědu noky..." Potud pozdější výpověď Anežčiny zaměstnavatelky.

Jak se tedy dostala potrava z mléka do žaludku Anežky? A kdy? Jedno vysvětlení je k posouzení. Anežka nebyla zavražděna v době prosazované svědky a soudem. Z práce odešla na Škaredou středu po páté hodině odpoledne a na Zelený čtvrtek se do práce již nedostavila. Mohla

byť proto zavražděna buď ve středu po večeři, nebo ve čtvrtek po snídani. Tím by byla ještě více prokázána Hilsnerova nevina.

Dále chci upozornit na svědectví Antonie Mišingerové, která zprvu tvrdila, že Anežka byla ve středu večer doma. Tvrzení soudu, že si ji svědkyně spletla v přítmí s matkou, příliš neobstojí. Je možné si splést mladé děvče s padesátiletou sedřenou matkou? Poznamenejme, že svědkyně Mišingerová pod tlakem soudu i veřejného mínění (svědků, novinářů, vyšetřovacího výboru atd.) na svém počátečním svědectví netrvala. Je však podivné, že se po Anežce nikdo po celý Zelený čtvrtek nesháněl. Před sto lety přitom byla morálka zcela jiná než dnes. Anežka mimo domov nikdy nespala, a za celý svůj život byla nejdále v Polné nebo ve Ždírci. Je možné, že se Anežka, znechucená hádkami s bratrem, chystala odstěhovat z domova, možná, že měla u sebe i nějakou hotovost, když šla ve čtvrtek z domova. Jisté je, že na prvním místě zločinů jsou a vždy budou peníze. Mnohá další "proč" by se ještě dala vyslovit. Neří však a zřejmě již nikdy nebude možné posoudit, kým a proč byla zavražděna. Nález mléčné nestrávené potravy v žaludku zavražděné, popsany polenskými lékaři, zmínil ve své první brožurě *Nutnost revidovat proces polenský* prof. T. G. Masaryk a v r. 1905 potom důrazněji dr. Nussbaum z Německa. Bohužel s touto teorií nepřišel nikdo z tehdejších soudních znalců, vyšetřovatelů ani obhájců.

Přítom na osvobození Hilsnera stačilo tak málo - svědectví spolupracovnic Anežky, zda před odchodem domů jedla u Blandiny Prchalové větší množství mléčné stravy. Avšak to je velmi, velmi nepravděpodobné.

Poznámka k výpovědi Blandiny Prchalové:

Noky, které si Anežka připravila k obědu, mohly být krupicové, byl to v té době dost obvyklý pokrm. Příprava byla snadná a rychlá. Z krupice, vajíčka, mlé-

ka (vody) se smíchalo těsto a lžíci vykrajované noky se zavářely do vody nebo do mléka. Hotový pokrm se mohl různě ochutit, posypat strouhaným tvarohem, polít ovocnou šťávou, sirupem, doplnit kompotem, pocukrovat, polít rozpuštěným máslem. Podávaly se též jako moučník, teplý i studený. Byl to levný, ale velice sytý pokrm. K obědu mohla Anežka sníst část noků, před odchodem domů jedla zbytek.

Va

Jaroslava Hajnová

JAK ŠEL V POLNÉ ROK OČIMA DÍTĚTE

Svátkem Tři králů končily vlastně Vánoce. Nastával všední život se školními povinnostmi, které však zpříjemňovalo dovádění a hry na sněhu a ledu. Tam, kde jsou nyní zahrádky pod Kateřinovem, bývalo Amylonské pole, které končilo krátkou prudkou mezí a malou loukou. Ta se ztrácela u břehu potoka. Říkalo se tam "Na pastvišti", v naší dětské hantýrce "Paťko". Tady se sánkovalo, lyžovalo, klouzalo, zde jezdily lyžařské vlaky, vlaky ze saní, tam se taky ty vlaky převracely na mezi za veselého výskotu dětí. Jenomže, kdo nebyl dost opatrný, snadno zajel až do potoka a vymáchal se. Říkali jsme, že se "zmňoural", a zima ho zahнала domů. Tak nám potok občas předčasně ukončil naše exhibice.

V době našeho dětství byla automobilová doprava ve městě reprezentována snad jen osobními vozy lékaře MUDr. Michálka a MVDr. Béma, veterináře. Na jiné nevzpomínám. A tak sánkování ve svažitých ulicích bylo pro nás vcelku bez nebezpečí, protože saním nebo povozům

jsme se stačily buď vyhnout, nebo včas zabrzdít.

Dítka s bruslemi, kterým se říkalo "šlajfky" a připínaly se k vysokým botám kličkou, měla na vybranou kluziště na Pekle nebo na Školáku. Příjemnější byl Školák, zvláště pro děti z města. Na břehu rybníka si postavila rodina Štohanzlova domek a pro bruslaře upravila jednu vyhrátou místnost jako šatnu. Zde se také prodával horký čaj s ovocnou šťávou. A hlavně, bylo na co sednout a v pohodlí brusle přišroubovat k botám. Na Pekle nám sloužily jen hromady odhrabaného sněhu. Pokud nechumelilo, byl led hladký. Po sněhových srážkách nebo po oteplení byl plný hrbolů a kladl nám nástrahy. Přes zmrázky jsme padaly a občas si dost citelně natloukly. Ovšem navečer, když se začalo stmívat, musely jsme naši sportovní činnost ukončit. To nastupovali na trénink místní hokejisté, zvláště v pozdějších letech, když bylo kluziště na školáku osvětleno rozvěšenými reflektory.

K zimním činnostem, které jsme obdivovaly a jsou pro nás nezapomenutelné, patřilo i ledování. Většina řezníků ledovala na menších rybnících, které byly nejbližší jejich obchodu a ledárně. Ovšem na Pekle se ledovalo ve velkém. Odsud se zásoboval ledem polenský pivovar. Led se sekal poblíž hráze, na níž stály připravené saně. Byla to sezónní práce pro zdatné chlapy a čekala na ni řada nezaměstnaných. Led býval silný asi 60 cm, dokonce jeden rok dosáhl na klidné vodě síly až 75 cm. Chlapi pomocí klínů a těžkých kladiv nasekali kry, na nich po vodě plavali ke břehu. Aby led dostali do pohybu, byli vyzbrojeni pevnou tyčí s ostrým bodcem na konci. Tím se odstrkovali a řídili pohyb kry. Těsně pod bodcem byl na tyči pevný hák, kterým přitahovali led tam, kam bylo třeba a nakonec jím vytahovali kusy ledu po dřevěných deskách na břeh až na připravené saně. Kolem vysekaných děr dávali zelené větvičky, aby se vědělo, kde je led slabý. Tahle místa bývala po zamrznutí jako zrcadlo, takže dětem bylo jasné, kam nesmějí vstoupit. Ovšem když nachumelilo, byly plůtky z větví nedocenitelné.

Pololetní prázdniny nám vždycky uběhly tak rychle, že jsme je skoro ani nestačily vzít na vědomí. Všechny naše volné chvíle byly vyplněny intenzivními hrami a sportem i v době školních povinností. Tím rychleji pak čas utíkal v době prázdnin.

Zima pomalu špěla ke svému konci, blížil se březen a s ním oslavy narození a svátku T.G.M. Školáci připravovali pásma z básní, písní, scének a od učitelů vyslechli mnoho slov o významu prezidentské práce a zásluh o první republiku.

Slova kupodivu padla na úrodnou půdu a v našich dětských dušičkách zanechala doživotní stopy.

Snih se pravidelně objevoval ještě i po prvním jarním dnu, ale už jen jako poslední zamávání zimy a před námi se otvíralo předjaří, období s táním, sněhovou břečkou, blátem, rozkvétajícími vrbami jívami, jejich kočičkami a jehnědami lísek. Na kočičky jsme chodily rády a vracely jsme se domů celé mokré, s rozmáchanými botami a doufající, že kytky kočiček, těch stříbřitě lesklých, uhlazených, přisedlých k proutkům, a "kocourů", které jako silně chlupaté stříbrohnědé jehnědy visely na proutkách, usmíří naše matky a ušetří nás trestu, až zjistí, jak jsme se venku zřídily.

Ale i toto slibující období dosáhlo svého zenitu a přišlo opravdové jaro s barevnými loukami plnými žlutých blatouchů, bílých sasanek a sedmikrásek, pak nastoupily zlaté orseje a pryskyřníky. To skoro na všech loukách. Jen jednu vzácnou luční květinu ze svého dětství pamatuji. Tu jsem viděla jen na louce v Lísku. Byla to naše orchidej, vstavač, kterému jsme říkali kukačka. Nevím, jestli zde ještě roste, my jsme měly už tenkrát zákaz trhat její lila přímý klas. A taky nevím, jestli zdejší lesy ještě po jaru rozkvétají jatarníkem podléškou, jestli zde ještě ve volné přírodě tak omamně voní keřiky jedovatých lýkoců, jestli se v lesích ještě svým roztrápeným květem modrají dřipatky, ledviník, fialky a jestli už nejsou docela vyhubeny voňavé konvalinky. Místa, kde tahle květena rostla, hlavně v Ochozi, jsou pro mě už nedosažitelná, a tak jen vzpomínám na přírodní bohatství, které tu bývalo za mého dětství.

Děti dnes kupují žvýkačky. My jsme tenkrát i proti vůli svých rodičů žvýkaly lesní šťável (kyselé čtyřlístky, kterým jsme říkaly zajetí zelí) a když na loukách začínal přerůstat trávu šťovík a řeřišnice potoční, stávaly se našimi oblíbenými pochoutkami také.

Velikonoce, svátky jara - přelom března a dubna. Symbolizují svými červenými vajíčky nově vznikající život v přírodě. Pro nás děti byly zajímavé kromě svého vyvrcholení na červené pondělí i tím, že ve zvycích a pověrách skrývaly mnoho dalších tajemství a kouzel. Na Zelený čtvrtek jsme např. k snídani konzumovaly "jidáše" mazané medem, odlétaly zvonky do Říma (to bychom byly rády viděly, měly křídla nebo jak se to událo? A jak se všechny do Říma vejdou, tam musí být nával!). A Velký pátek byl poznamenán dětskou povinností, kterou jsme moc ochotně plnily. Ohlašovat poledne místo zvonů dřevěnými hrkačkami. My jsme měly jen malé do ruky, ale dospělejší hoši měly hrkačku velkou, něco jako trakař se zdvojeným kolem. To přidané bylo trochu menší s hlubokými ozuby přes které při pohybu přejíždělo dlouhé pružné prkénko a vydávalo takový rámus, kterému ani hejno dětí nemohlo konkurovat. Navečer jsme odešly na Kalvárii, kde probíhala pobožnost Křížové cesty. Na vrchu kopečka se třemi kříži, kde po stranách Ježíše Krista byli ukřižováni i dva lotři, byla několik metrů vzdálená malá kaplička s oknem. Pohled dovnitř v nás budil nejsilnější city. Dlouho jsme stály u okna, dívaly se na zsinalou tvář zahalenou průsvitným závojem. A nebyly jsme si jisté, jestli mezi těmi všemi květy, jimiž byla kaple vyzdobená, se tvář nepohne a Ježíš

neožije před našimi pohledy. A trochu jsme se bály.

Bílou sobotu jsme v našich pamětech zachovaly jako den, kdy se v celé republice v poledne rozezvučely sirény a dvě minuty ticha byly věnovány uctění památky a vzpomínce na padlé z první světové války. To se na ulicích zastavil život včetně dopravy. A když se navečer začínalo stmívat, vyšel z kostela průvod s hudbou. P. děkan pod nebesy nesl v ruce monstranci, ministranti zvonili a vykuřovali z kadidelnic a celý průvod obešel náměstí, kde ve všech oknech, i u ateistů, byly zapálené svíčky na počest Vzkříšení. Pohled na osvětlené náměstí byl pro děti nezapomenutelný.

A po sváteční neděli se děti konečně dočkaly Červeného pondělí. Kluci už několik dnů namáčeli pomlázky, prý aby víc štípaly, holky měly připravená barevná vejce, aby se měly čím vykoupat. Starší dívky zdobily svá vajíčka buď batikováním pomocí včelího vosku, nebo barvu na vejcích vyškrabávaly. Vyškrabovaná vejce byla tmavomodrá, tmavofialová, ba skoro až černá a použitý motiv byl vidět snad jen v Polně. Na louce ležel beránek, který předními nohama přidržoval korouhev s náboženským symbolem. Někdy byly vyškrabány kočky, jehnědy nebo sněženky. Byla to obdivuhodná dílka, uvážíme-li křehkost vaječné skořápky.

V cukrárnách se ale také prodávala čokoládová vejce různých velikostí, plněná čokoládovými bonbóny, vrchní i spodní díl "skořápky" vajíčka samostatně zabalený do staniolu a celé vejce převázáno stuhou a zdobeno umělou květinou a to celé posazeno do krásné krabičky. Tahle vejce darovala jen svým vyvoleným už dospělejší děvčata. A taky mi v paměti uvázla

představa nebalených vajíček z čokolády anebo levnějších z cukrové krusty. Ta byla velká asi jako kachní vejce a byla nádherně bohatě zdobená barevnými polevami. Na svátky se obyčejně pekly mazance a někdy se upekli i piškotový beránek. Ten pak v sousedství barevných vajíček a kořiček ve váze dodával domovu sváteční atmosféru.

Útok na děvčata v poledne končil. Ale i tak nám kluci našupali, někdy to až bolelo, prý aby "nás blechy celý rok neštípaly". Odpoledne ale už bylo zadáno pro místní zvyky koulení vajíček v lese na mezi, zasekávání minci do vajíček i další potěšení a soutěže se vejci. A tehdy, když se počasí vydařilo, to byl den plný radosti nejen dětí, ale často celých rodin, které se v přírodě staly účastníky velikonočních zvyků.

1. máj z těch dob v našich dětských myslích nebyl spojován s K. H. Máchou a časem lásky. My jsme byly spíš zvědavé, jak dopadnou na 1. máje tábory lidu, jak se těm shromážděním všech tehdejších politických stran říkalo. Kde bude nejvíc lidí, kde a co se bude nejvíc křičet a jak se zachovají účastníci. Ale už jsme také měly starost, jak oslavíme svátek matek, ten byl pro nás důležitější. Býval vždy druhou neděli v květnu a my jsme si na tento termín připravovaly ve škole dárky. Pokud si pamatuji, kluci ponejvíce vyřezávali kuchyňská prkénka, třeba i zdobená vypalováním, nebo věšáčky na utěrky či klíče, vyřezávané z překližky lupenkovou pilkou. My holky jsme vyráběly úplně zbytečné krabičky, nebo košíčky z pohlednic s květinovým motivem. A taky jsme vytvářely velice důmyslně srdíčko s umně poskládaným papírem, který po rozložení ze srdíčka vytvořil čtyřlístek, na který jsme máám psaly přáníčko. To se pohlednice vystříhaly do potřebných

tvarů, rubem sešily k sobě kroužkovým stehem. Pro některé z nás úkol přímo nadlidský, když ten náš výrobek měl být aspoň trochu úhledný. Okroužkované díly se potom sešivaly k sobě, aby vytvořily žádaný předmět. A to bylo slávy a radosti, když se práce povedla. A naše mámy to uměly ocenit, znaly totiž naše možnosti. Děti dělaly prostě to, co dokázaly a nač jim stačily síly.

Svátek matek byl také příležitostí k prodeji levné malé ozdoby, která se špendlíkem připínala na šaty, byla ve tvaru jabloňových květů, nejprve textilních, později skleněných, které dvojice dětí prodávaly a výtěžek z prodeje byl použit na charitativní účely. U cukrářů se opakovala nabídka jako Velikonocích, ale místo vajec byla prodávána stejně vyzdobená srdíčka pro maminky.

Ale to se už příroda otevřela létu a louky se rozzářily nepřeborným bohatstvím barevných květů. Lila růžové kochoutky, trochu později smolníčky, bílé kopretiny, modrý rozrazil - pro nás rybí oko. Na mezích vedle "sližek P. Marie", "kominíčků", modré zvonky, tráva třeslice i mateřídouška. Zkrátka, vládu nad světem převzalo slunce a nás lákalo ke koupání s takovou naléhavostí, že jsme rády denně vyhověly.

Červen byl pro nás měsícem, ve kterém jsme se těšily na konec školního roku a zároveň jsme se ho trochu obávaly. Byl to také měsíc, kdy Sokol skládal veřejnosti účty z celoroční činnosti. Na veřejných cvičeních, kde hostovaly i okolní jednoty, Sokolové předváděli, co všechno se za rok udělalo v tělesné výchově.

My nejmenší jsme byly vedeny k dobrovolné kázní. Věděly jsme, že nesmíme nic zkazit a byly jsme ve vlastních očích moc důležité.

Na oplátku jsme jezdily cvičit do Při-

byslavi, do Nížkova i do Žďáru. Nejprve se jezdilo na žebříňácích tažených koňmi, kteří, stejně jako žebříňáky, byli vyzdobeni fábrory z bílého a červeného krepového papíru. Dlouhé strany vozu byly vyšperkovány ještě větvemi z břízek. Lavice byly po celé délce vozu. Jak jsme po takové cestě plné legrace, smíchu a zpěvu byly vyklepané, ani se nedá popsat. Jídlo jsme si pochopitelně vezly s sebou. Každý svůj vlastní balíček v tašce.

Později, když amylonský dvůr zakoupil valníky na gumových kolech, jezdily jsme jako páni na "gumáku" jak jsme říkaly, ale na náladě a malých lumpárničkách se to nepoznalo. A i výzdoba zůstávala stejná.

Červen byl také měsíc svatodušních svátků, se slavností Božího těla. To byly na náměstí čtyři dřevěné oltáře chráněné z boků stěnami a byly vždycky plné květin. I boční stěny byly vyzdobeny malými věnečky z lučního kvítí. V paměti mi zůstaly např. věnečky z pomněnek i drobných žlutozelených květů kontryhele. Byly zde posvěceny a věřící si ten svůj zase odnesli pro štěstí a ochranu domova. Procesí vyšlo dopoledne z kostela za zvuků hudby a zpěvu věřících. U každého oltáře bylo zastavení a proveden církevní obřad a průvod se pak nakonec vracel k ukončení církevní slavnosti do kostela. Největší část účastníků procesí tvořily děti. Kluci, svátečně oblečení se zvonečky v ruku nepřetržitě zvonili, dívky v bílých nebo pastelových šatičkách, nejlépe dlouhých až na paty, s věnečky na hlavách a košíčky plnými "cupovátka" v ruce. Tím pohazovaly cestu, kudy šel, pod nebesy nesenými ministranty, p. děkan. Na tento svátek se děti dlouho těšily a starostlivě pozorovaly oblohu, aby počasí vydrželo a holčiči krásu nemusely schovat kabátkem.

Božího těla se v procesí účastnili i členové tělovýchovné organizace Orel ve svých našedivělých krojích s modrými košilemi.

Červen je v naší paměti spojen nejen s vůní sena, ale i s radovánkami, které pro nás tehdy pořádaly nejrůznější organizace. Takový dětský den v zahradě hospody U Chlubnú to byl opravdu zážitek. Nejprve šly děti s hudbou průvodem od hospodářské školy přes náměstí na místo konání slavnosti. Děvenky vezly načinčané kočárky s panenkami, kluci jeli na koloběžkách, větší na ozdobených kolech. Kočárky měly tehdy velká kola a těžiště hodně vysoko. A pak jsme U Chlubnú zavodily v běhu s kočárkem. Protože cesty v zahradě nebyly pochopitelně rovné, kočárky poskakovaly, peřinky a polštářky litaly okolo a často ambiciózní maminka ztratila i "miminko" nebo upadla, kočárek vysypala, odřela si kromě kolen a loktů ještě co mohla, ale čest jí donutila závod dokončit a nebrečet. Kluci jezdili asi se stejným zdarem na koloběžkách. Ale bylo nám tam hezky, stánky s občerstvením a hlavně moře limonády všechny bolesti smazaly. A nesmím zapomenout ani na lanovou dráhu, kterou pro nás budovali hasiči. Dost vysoko na strom upevnili malou plošinku, lezly jsme tam po žebříku, a po kovovém laně na kladce se dvěma držáky se spouštěly do náruče hasičů, kteří nás na konci dráhy chytali. Byla to atrakce levná a nám přinášela tolik veselí.

Ale utekl i červen a na jeho konci jsme se dočkaly nejen vysvědčení, ale i léta - slunce, koupání, lesů s jeho sladkými dary, i kamarádky setkání se svými vrstevníky. Nastaly prázdniny, o nichž jsem v tomto časopise již svědectví podala, a tak nezbyvá, než skončit slovy básníka - Léto budiž pochváleno!

ZÁBORNÁ

Jméno povinného	Číslo domu	Způsob držebnosti	Dnů roboty				Úrok		Jistina výkupní	
			relicie	placené ruční	neplacené ruční	zl.	kr.	zl.	kr.	
Jan Dvořák	2	svobodník, celolán	-	-	-	1	52	77	45	
Václav Dvořák	3	domkář	-	-	-	-	15	1	40	
Tomáš Nejedlý	4	kovář, celolán	156	13	-	1	1 1/4	183	5	
Josef Klečka	5	celolán	156	13	-	1	21 2/4	185	20	
František Folta	6	domkář	-	-	-	-	15 1/4	1	40	
František Folta	7	rychta, celolán	-	-	-	1	38 3/4	89	40	
Jan Smejkal	8	2/3 lánu	117	9	-	-	32 2/4	135	25	
Josef Dvořák	11	celolán	156	13	-	-	37 1/4	180	30	
Jan Coufal	12	celolán	156	13	-	1	1 1/4	183	5	
Vojtěch Vacek	13	celolán	156	13	-	-	48	181	40	
Jakub Hladký	14	čtvrtlán	33	104	-	-	21 2/4	96	35	
Jan Jelínek	15	čtvrtlán	-	130	-	-	30	76	25	
Josef Nejedlý	16	domkář	-	-	-	-	12 2/4	1	25	
Martin Anděl	17	domkář	-	-	-	-	5 2/4	-	40	
Jakub Klečka	18	domkář	-	-	-	-	28	3	5	
Mikuláš Mokry	20	celolán	156	13	-	-	56 2/4	182	35	
Jan Brabec	21	půllán	156*	-	-	-	49 1/4	118	5	
Josef Anděl	22	celolán	156	13	-	-	49 1/4	181	45	
Martin Nejedlý	23	domkář	-	-	-	-	3 3/4	-	25	
Jan Smejkal	25	půllán	62	6,5	-	-	23 2/4	73	25	
František Matoušek	26	čtvrtlán	-	130	-	-	4 3/4	73	35	
Vavřinec Lán	27	domkář	20	3	13	-	8 1/4	24	15	
František Lán	28	celolán	136	10	-	-	30 1/4	156	20	
Kašpar Halík	29	domkář	-	-	-	-	27 3/4	3	5	
Václav Bečka	31	půllán	156*	-	-	1	1 1/4	119	30	
Josef Jelínek	32	domkář	-	-	-	1	13 2/4	8	10	
Jan Bernard	34	domkář	-	-	-	-	26 3/4	3	-	
Jan Kaláb	36	domkář	-	-	-	-	11 2/4	1	15	
František Stejskal	38	domkář	-	-	-	1	9 3/4	7	45	
Jan Musil	40	půllán	61	6,5	-	-	23 2/4	72	20	
Václav Smejkal	45	čtvrtlán	39	4	-	-	4 3/4	45	-	
Celkem			1560/312*	494	13	19	44 2/4	2468	30	

* potažní robota vykonávaná s jedním volem, v ostatních případech se dvěma voly

VĚŽNÍČKA

Jméno povinného	Číslo domu	Způsob držebnosti	Dnů roboty		Úrok	Jistina výkupní			
			placené potažní	neplacené ruční		zl.	kr.	zl.	kr.
Matěj Kornel	1	celolán	156	13	-	-	55 1/4	182	25
Martin Novák	2	domkář	-	-	-	-	10 2/4	1	10
Matěj Eliáš	3	půllán	78	6,5	-	-	35 2/4	92	5
Matěj Kubiček	4	domkář	-	-	-	-	33 2/4	3	45
Kašpar Konsbul	7	domkář	-	-	-	-	12	1	20
František Novák	8	domkář	-	-	-	-	56 1/4	6	15
Tomáš Hružza	9	celolán	156	13	-	-	58 2/4	182	45
Josef Vomela	9	výminkář	-	-	-	-	11 2/4	1	15
Jakub Vomela	10	celolán	156	13	-	1	6 2/4	183	40
Jana Machová	10	gruntovník	-	-	-	-	46 3/4	5	10
Kašpar Vomela	13	celolán	156	13	-	-	59 3/4	182	55
František Sláma	14	celolán	156	13	-	-	45 1/4	181	20
Vojtěch Škorpík	15	domkář	-	-	-	-	28 3/4	3	10
Josef Chalupník	17	domkář	-	-	-	-	2 2/4	-	20
Jakub Pernička	18	půllán	156*	-	-	1	24 2/4	122	5
Matěj Vomela	20	rychtář, celolán	-	-	-	1	57 2/4	91	45
Josef Vomela	22	celolán	156	13	-	1	6 3/4	183	45
Matěj Riechtecký	23	domkář	-	-	-	-	38 2/4	4	20
Josef Riechtecký	24	celolán	156	13	-	1	16	184	45
František Běhal	25	celolán	156	13	-	1	7 1/4	183	50
Václav Vomela	27	půllán	156*	-	-	-	55 1/4	118	45
Tomáš Chalupník	29	půllán	78	6,5	-	-	28	91	15
Ondřej Vomela	30	podruh	-	-	-	-	10 2/4	1	10
Vavřín Šíma	31	domkář	-	-	-	-	20 1/4	2	15
František Hružza	32	domkář	-	-	-	-	21 2/4	2	20
Václav Novák	34	domkář	-	-	-	-	2 2/4	-	20
Lukáš Vomela	35	domkář	-	-	-	-	8 2/4	-	55
Bartoloměj									
Konsbul	36	domkář	-	-	-	-	5 2/4	-	40
Vít Vomela	37	půllán	78	6,5	-	-	28	91	15
Vavřinec Vomela	28	půllán	78	6,5	-	-	35 2/4	92	5
Celkem:			1560/312*	130	-	19	48 2/4	2199	5

* potažní robota vykonávaná s jedním volem, v ostatních případech se dvěma voley.

HORNÍ VĚŽNICE

Jméno povinného	Číslo domu	Způsob držebnosti	Dnů roboty			Úrok		Jistina výkupní	
			potazní	ruční	neplacené ruční	zl.	kr.	zl.	kr.
Jan Štohanzl	1	celolán	143	5,5	-	2	14	173	-
Tomáš Čumpl	2	gruntovník	-	-	-	-	34 2/4	3	50
Jan Dušek	3	rychta, půllán	-	-	-	1	18 3/4	70	30
Ondřej Paul	4	celolán	156	13	-	2	11 2/4	190	55
Vojtěch Paul	6	gruntovník	-	-	-	-	37 2/4	4	10
Václav Kunc	7	gruntovník	-	-	-	-	27 2/4	3	5
Martin Fišar	8	půllán	78	6,5	-	-	58 2/4	94	40
Josef Jaroš	10	celolán	156	13	-	1	44 2/4	184	35
Josef Metal	11	celolán	156	13	-	1	44 2/4	184	35
Petr Metal	12	gruntovník	-	-	-	-	10 2/4	1	10
Jan Klíma	13	mlynář gruntovník	-	-	-	1	54 3/4	12	45
Václav Došek	14	čtvrtlán	13	7,5	13	-	-	18	20
Bartoloměj Milfajt	18	celolán	156	26	-	2	15 3/4	198	40
Jan Stichar	19	celolán	156	13	-	1	37 2/4	187	10
Vavřín Štohanzl	21	gruntovník	-	-	-	-	7 3/4	-	50
Vavřín Paul	24	celolán	156	13	-	1	55 1/4	189	5
Vavřín Fuit	24	chalupník	-	-	-	-	11 2/4	1	15
Ondřej Půža	25	celolán	156	13	-	1	13	184	25
František Neubauer	26	celolán	156	13	-	1	13	184	25
Jan Jaroš	27	celolán	156	13	-	1	19 2/4	185	10
Josef Hausvater	28	celolán	156	13	-	1	18 2/4	185	-
Václav Neubauer	29	celolán	156	13	-	1	23	185	35
Václav Fischar	33	půllán	78	6,5	-	-	48	93	30
Obec Věžnice			-	-	-	-	21 1/4	2	20

Celkem: 2028 182 13 27 40 2/4 2539 -